Suomen Satamaliitto
Finlands Hamnförbund

Lausunto

26.11.2019

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

HE 91/2019 vp Asiantuntijapyyntö

Hallituksen esitys eduskunnalle liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen Satamaliitto ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja lausuu seuraavaa:

HE 91/2019 sisältää joukon muutosesityksiä, joista kahteen Suomen satamilla on esittää näkemys.

1. EU:n satamapalveluasetuksen sisältämä valitus- ja muutoksenhakuinstanssi

EU:n satamapalveluasetus on astunut voimaan maaliskuussa 2019 sellaisenaan, kuin se on hyväksytty EU- instituutioiden välillä. Suomen kohdalla ainoastaan yksi asia on jäänyt säädettäväksi kansallisella tasolla, ja se koskee sellaisia asetuksen alaisia asioita (jotka eivät kuulu muutoin asian luonteen vuoksi mm. Kuluttaja ja kilpailuviraston käsiteltäväksi) ja näistä tehtävien valitusten ja muutoksenhakuinstanssin määrittämistä kansallisella tasolla. Näistä kahdesta asiasta säädetään Laki liikenteen palveluista 195a (valitus) ja 256 (muutoksenhaku) pykälissä.

Hallituksen esityksessä kuvataan 195a§:n muutosta seuraavasti:

> ”HE:llä laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 245/2018 vp) annettiin 22.11.2018 eduskunnalle satamapalvelujen tarjoamisen puitteista ja satamien rahoituksen läpinäkyvyyttä koskevista yhteisistä säännöistä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 2017/352 (jatkossa satamapalveluasetus) koskevat ja täydentävät kansalliset säännökset. Liikenteen palveluista annettuun lakiin (320/2017) lisättiin yksi uusi 195 a §, jolla annettiin Liikenne- ja viestintäviraston tehtäväksi käsitellä satamapalveluasetuksen soveltamista koskevat valitukset.

26.11.2019

> Lähtökohtaisesti kansallisessa lainsäädännössä tulee noudattaa EU-sääntelyn käsitteistöä, kuten kyseisessä hallituksen esityksessä (HE 245/2018 vp) on tehty. Kansallisessa lainsäädännössä käsitteellä "valitus" tarkoitetaan muutoksenhakua hallintopäätökseen valitus-nimisellä oikeussuojakeinolla. Asetus koskee myös satamayhtiöiden tekemiä päätöksiä, jotka eivät ole kansallisen käsitteistön mukaisia hallintopäätöksiä. Koska on todettu mahdollisuus epäselvyyteen kansallisen tulkinnan ja EU-käsitteistön välillä, on tarpeen muuttaa ja korvata sana "valitus" sanalla "erimielisyys". Tämä muutos vastaisi satamapalveluasetuksessa tarkoitettua menettelyä. Asetuksen soveltamiseen tyytymättömän asianosaisen tulisi toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle asiakirja, jossa esitetään perusteltu vaatimus erimielisyyden käsittelystä. Virasto käynnistäisi erimielisyyden käsittelyn tämän perusteella. Viraston päätöksestä voisi hakea oikaisua virastolta itseltään ja tämän jälkeen hakea muutosta hallinto-oikeudesta. Esitetty muutos on luonteeltaan tekninen."

Asianomainen valitus- ja muutoksenhakureitin valinta esimerkki siitä, kuinka Suomessa tapahtunutta markkinakehitystä satamanpitämisen toimialalla (siirtyminen yksityisoikeudellisiksi oikeushenkilöiksi) ei ole onnistuttu yhteen sovittamaan luontevasti Euroopan valtavirtana olevaan satamien hallintomalliin (julkisoikeudelliset yksiköt tai jopa julkista valtaa käyttävät organisaatiot). Valitettavasti LVM on valinnut oikeussuojatieksi "julkiselle hallintoyksikölle" tyypillisen reitin eikä ole kunnioittanut satamanpitämisessä tapahtunutta merkittävää hallintomallin (oikeudellista ja taloudellista) muutosta. Suomen satamat ovat siirtyneet osakeyhtiömuotoon 1.1.2015 alkaen kilpailuneutraliteettisyiden velvoittamana.

Pulma 195a§:n sisällössä on perimiltään se, että se on kokonaan väärä valinta. Suomen Satamaliitto ry on pitkin EU-asetuksen useavuotista valmistelua esittänyt LVM:lle, että EU:n satamapalveluasetuksen edellyttämä valitus- ja muutoksenhakupolku tulee rakentaa valituksen kohteena olevien asioiden luonteen mukaisesti, eikä hallinnonalojen (ministeriöiden) keskinäisten rajojen mukaisesti. ***Satamaliitto on esittänyt, että valitusviranomaisena toimisi Kuluttaja- ja kilpailuvirasto ja muutoksenhakutuomioistuimena Markkinaoikeus.***

Vaikka asiaa on ehditty käsitellä jo kertaalleen liikenne- ja viestintävaliokunnassakin, Suomen Satamaliitto ry esittää, että asianomainen 195a§ palautetaan uuteen valmisteluun yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden LVM:n, TEM:n ja OM:n kesken. Kyseessä on koko Suomen satama-alalle ja satamanpitämistä harjoittaville satamayhtiöille periaatteellinen kysymys: pykälä on koko EU-asetuksen osalta se ainoa kansallisella päätösvallalla tehty valinta siitä, kuinka satamapalvelumarkkinoiden oikeussuoja on järjestetty kansallisella tasolla. Satamapalveluiden markkinoiden avautumiseen liittyvissä oikeudellisissa riitatilanteissa oikeusturvan tulee olla turvattu niin oikeusprosessin muodon valinnalla samoin kuin käsiteltävien asioiden laadullisen hallinnan osalta.

26.11.2019

Satamapalveluasetuksen palvelumarkkinoiden avaamista koskeva soveltamisala on tällä hetkellä jokseenkin rajattu, mutta on selvää, että tulevaisuudessa soveltamisala laajennetaan kahteen merkittävään satamapalveluun, tavarankäsittelyyn ja matkustajapalveluihin. Nyt tehtävä kansallinen valinta on perustavaa laatua oleva, eikä Suomen Satamaliitto ry katso perusteltuna, että nyt tehdään valinta, mikä ei vastaa EU-asetuksen juridista sanamuotoa eikä valituksen kohteena olevien asioiden luonnetta suomalaisessa satamamarkkinassa.

Erityisen kritiikin kohteena Satamaliitto kokee valitun muutoksenhakureitin valinta hallinto-oikeuksiin. Muutoksenhakureitti tulee määrittää Markkinaoikeuteen, jolla on oikeudellinen osaaminen markkina- ja kilpailuoikeuskysymyksissä.

Valitus = erimielisyys???

Suomen Satamaliitto ry katsoo, ettei EU-asetuksen sanasisältöä ”valituksen” osalta tule muuttaa. Valitus on oikeussuojakeinona selkeä, kun sen sijaan sana ”erimielisyys” heikentää EU-asetuksen satamanpitäjille (port authority) suomaa oikeussuojaa.

Mikäli eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta arvioi epämääräisemmän ”erimielisyydet” oikeussuojakeinon riittävän vastaamaan valitusprosessia, Satamaliitto ry esittää, että valiokunta edellyttää LVM:n tekevän EU:n komission oikeudelliselta osastolta varmentavan tiedustelun ennen kuin pykälä vahvistetaan eduskunnassa.

Kaiken kaikkiaan Suomen Satamaliitto ry esittää, että pykälät 195a ja 256 palautetaan valmisteluun yhteistyössä LVM:n, TEM:n ja OM:n kesken.

2. Yksityistiet satamien sisällä/ statuksen selkiyttäminen mm. varautumisen ja jatkuvuuden hallinnan kohdalla

Satamaliitolla on ollut jo pidempään huoli siitä, että satamien sisällä olevien yksityisteiden oikeudellinen status ei ole ollut selkeä. Epäselvyyttä olisi syntynyt mm. lakipaketissa säädetyn yksityisteitä koskevan valmiussuunnitteluvelvoitteen ulottumisesta sataman sisäisiin yksityisteihin, jotka kuitenkin ovat jo nykyisellään olennainen osa sataman jatkuvuuden hallinnan ja varautumisen suunnittelua. Tarpeetonta päällekkäisyyttä vältetään tehdyllä täsmennyksellä.

26.11.2019

HE:ssa on hyvällä tavalla täsmennetty tilannetta lisäämällä yksityistielain 83§:än tätä täsmentävä virke.

> "Yksityistielakia ei sovelleta lain 2 §:n 3 momentin mukaisesti sellaisiin teihin, joita vain asianomaisen kiinteistön omistajalla tai haltijalla on oikeus käyttää, ei siis esimerkiksi satama-alueiden teihin tai muutoin vain kyseisen *kiinteistön omistajan tai haltijan käytössä oleviin teihin.* "

Vielä onnistuneempi olisi pienen selkiyttävän täydennyksen tekeminen muutosesitykseen. ***Satamaliitto esittää, että pykälän tehdään pieni lisäys, joka kuvaa vieläkin selkeämmin sataman toiminnan luonnetta.***

> Asianomainen lisäys olisi: *".... kiinteistön omistajan tai haltijan **tai tämän luvalla** käytössä oleviin teihin".*

SUOMEN SATAMALIITTO RY

A. Mäkilä

Annaleena Mäkilä